

ELNÖKI MEGNYITÓ

a február 16-án tartott centennáris 2. közgyűlésen.

Humboldt írásaiban olvashatjuk, hogy „politikailag mozgalmas időben, politikai kötelesség megmutatni, hogyan lélekezik tovább a szellemi élet”. Országunk régóta várt és mindannyiunk részéről örömmel fogadott társadalmi átalakulásában, népi demokráciánk szocialista fejlődésében, ilyen értelemben vizsgáljuk a századik fennállási évét betöltött Magyarhoni Földtani Társulat és általában, földtani szakmánknak mai helyzetét. Fokozottan haladó jellegű tudományunkra, a földtanra vonatkozóan, ezen a helyen is több ízben megállapíthattuk, hogy a mindennapi élettel szoros kapcsolatot tan és Sztálin értelmezése szerint megérdemli a tudomány nevet, „mert nem fél kezét emelni arra, ami elavult és figyelmes füllel hallgatja meg a tapasztalás és a gyakorlat, — hozzátehetjük, a pillanatnyi kívánalmak — szavát”.

Ha az elmélet és a gyakorlat kapcsolata tekintetében nézzük a földtan helyzetét, látni fogjuk, hogy sem a meghaladott idealisztikus szemszögből, sem a megfelelőbb és életesebb materialista fölfogásban, nem találunk ellentétet és kivétnivalót, korszerű földtani módszereinkben. Tudjuk, hogy a földtan mai iránya régen meghaladta már az egyszerű leírás kereteit és oknyomozó elemzéssel, összehasonlító módon vizsgálja a Föld szervetlen életének jelenségeit, azok fizikai és vegytani törvényeit. Ez az elsősorban Vernadski világhírű szovjet-tudóstól *geobiokémia*, Heim és Goldschmidt nyomán *geofiziológiának* nevezhető kutatási irányzat, olyan jelenség-összefüggésekre világít rá, amelyek különösen a Szovjet-Únióban, nagyon sok, eddig ismeretlen hasznosítható anyag fölkutatását tették lehetővé.

A görögök világszemléletében Atlas titán-vállán tartotta a világ-mindenséget jelentő égboltozatot. Michelangelo képzelete, a római Sixtus-kápolnában megelevenítette a bibliai teremtéstörténet jeleneteit. Mindez csak elképzelés, de tudjuk, hogy a tudományok közöttük a földtan is, sokáig haladt a képzeletnek kizárólagos útján, míg végre a természeti megfigyelések szükségességéig jutott. A megfigyelésből adódott tudományos megismerések, főként a tervszerű kutatások eredményeire támaszkodva, geofiziológiai beállításban ma már könnyedén tartjuk, modern titánokként, kezünkben a Földet s külsejében és belső szerkezetében teljes egészében mutathatjuk annak fölépítését és folytonos fejlődésben megnyilvánult történetét. Az út, mely erre a titáni mutatványra vezetett, hosszú, nehéz és tévedésekkel teli, sűrűn szegélyezik ma még áthatolhatatlannak tűnő rengeteg sötétségei is. Ha megismerkedünk azonban a korszerű tudományos földtan látási szabályaival, akkor biztosan haladhatunk a homályos részeken is, az ismeretek világossága felé.

Tudományos földtanról szólnak, de mindenkor az Élet vonatkozásaiban, mert földtani kutatásunk minden vonalán elválaszthatatlan az elmélet a gyakorlattól. A földtan ugyanis tudománytörténeti fejlődésének egyetlen szakában sem követte Platont, aki szerint „a geometriának föladata, hogy az elmét fegyelmezze, nem pedig hogy a test alacsony szükségleteit szol-

gálja." Közelebb áll hozzánk már ennél Ramon y Cajal, bár idealisztikus fölfogása, mely szerint a földtan „számos olyan tényt tárol, melyeknek hasznossága ezidőszertig ismeretlen”, de „alkalmazhatóságuk mindenkor eljön, mégha néha évekig vagy akár évszázadokig is kellene várakoznunk.” A földtan korszerű művelésében az a föladatunk, hogy ezt a várakozási időt minél inkább lerövidítsük!

Földtani kutatásainkban irányjelzőnek vehetjük Fersman kiváló szovjetgeológusnak, a geokémia világhírű úttörőjének, Vernadski nemrég elhunyt utódjának, a természettudományos kutatásra vonatkozó, tömör foglalatú előírásait. Fersman szerint a tudományos kutatásban minden egyes tudós személyisége viszi a vezetőszerpet, a kollektív munkának az egyénivel való egybekapcsolásával. A mult legértékesebb tudományos hagyományai iránt érzett tiszteletnek párosulnia kell minden elavultnak, forradalmi merészséggel történő lerombolásával. Szükségesnek tartja a tudományos kutatás különböző ágainak egymásbakapcsolását. Tevékeny-jellegű tudományra van szükség a multbeli leíró-szemlélődő irányzattal szemben. Minden kérdés lényegébe hatoló alapos kutatást kíván, az *elmélet és gyakorlat, valamint a nélkülözhetetlen filozófiai levezetések és az alkalmazások közötti, elválaszthatatlan, lényegbeli kapcsolattal*. Rámutat végül a természettudományok állami jelentőségére a Szovjet-Unióban, a tudomány állami megszervezésére és a tudományos munka állami tervére.

Mind ezek a Fersman által a szovjet-tudomány számára adott kutatási alapelvek, a földtan terén, nálunk is fönntartás nélkül követhetők és követendők, sőt régóta követjük is. Hirdettük és szükségesnek tartjuk a földtani munkák tervszerűségét, de nem a multbeli hagyományok csökkenésének megvalósításával, nem is a kivitelezés monopóliumával és elkülönítésével, hanem a részletekben is az egység, a közösség iránti kötelezettség tekintetbevételével, szükségszerű személyi alárendeltséggel. Jól tudjuk, hogy országunk földtani kutatásában nincsenek előttünk a Szovjet-Unió korlátlan lehetőségei, mégis, a korszerű földtan elemző-geofiziológiai vizsgálataival, a földtani folyamatok törvényszerűségének fölismerésével sok eddig elhanyagolt kérdéskörrelati eredményekre is vezető megoldása nálunk is megvalósítható. A hangsúly a tervszerű összmunkán van, mert a szovjetpéldák mutatják, hogy a Szovjet világrésznyi területe és korlátlan lehetőségei mellett is csak a tervszerűség vezethetett olyan világraszóló ásványtani és földtani eredményekre, melyek a Kola-félsziget és az északi tundravidék iparosodását, vagy az Ural-vidék káliumsóinak fölfedezésével, a legnagyobb kálium-ipar létesítését eredményezte. Igazi szovjet-munka, amelyet sok más, hasonló földtani eredménnyel példázhatnánk.

A Magyarhoni Földtani Társulat száz évet betöltött működésének újabb századát nyitó hajnalán, ezekkel a korszerű irányelvekkel, országunk újjálalakulását szolgáló munkakészséggel haladunk tovább. Népi kormányzatunk sokirányú tevékenysége, a Tudományos Tanács létesítésével, a multban alig méltányolt tudományos kutatások fontosságának és szükségességének elismerése mellett, az egységes szervezés állapotába jutott. Ebben a szervezésben a földtan méltó szerepet kap s Társulatunkra is kibővített munkakör vár. Rajtunk áll, hogy a bizalomra érdemesnek mutatkozzunk s a reánk váró föladatokat meglegedésre elvégezzük. A tervszerű működés elősegítésére alakult Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének keretében kívánjuk jövőbeli munkánkat, eddigi céljaink érintetlensége mellett, folytatni. Ezzel megvalósíthatjuk szakfolyóiratunknak, a Földtani Közlönynek régóta nélkülözött, negyedévenkénti, rendszeres megjelené-

sét, ami elengedhetetlen előfeltétele a Társulat célját tevő szaktevékenységnek s összetartója a földtan szakmunkásainak.

A jövő soha nem képzelt kilátásainak ilyen válaszat nem zárhatjuk a hála és köszönet szavai nélkül, azért a megértő támogatásért, amelyben személyek és intézmények részéről Társulatunk az elmúlt évben részesült. Első helyen kell itt emítenem az Állami Szénbányászati Igazgatóságot, amely valóra váltotta Rákosi miniszterelnökhelyettesnek abbéli kijelentését, hogy az államosított vállalatoknak többet kell Társulatunk céljaira adniuk, mint amit a multbeli magánvállalatok adtak. Osztrovszky György vezérigazgató jóvoltából, az elmúlt évben havi 2000 Ft támogatásban részesültünk. Ez, a hozzánk legközelebb álló bányász-dolgozók munkájából származó összeg tette lehetővé elmaradt, 1947. évi Közlönyünk kiadását és az 1948. évi kötetünknek valamivel nagyobb, bár még távolról sem teljes terjedelmű megjelenését. *Hálával gondolunk itt bányász-dolgozó társainkra, akiknek munkája részünkre ezt a lehetőséget megszerezte s az ő érdekükben is álló földtani kutató tevékenységünkkel fokozottabb mértékben fogjuk ezt kiérdemelni.*

Ezen a helyen is köszönettel kell igazolnunk a Pénzügyminisztérium, az Iparügyi Minisztérium és az Építésügyi Minisztérium részéről kiutalt 5000—5000 Ft, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 2000 Ft, a Magyar Amerikai Olaj R. T. 1500 Ft és a Földművelésügyi Minisztérium 1000 Ft támogatását az 1948. évben. Ugyanakkor nem hagyhatjuk megemlítes nélkül, hogy Budapest Székesfőváros Polgármestere, két év alatt hozzájuttatott számos beadványunkat még csak elutasító válasza sem érdemesítette! Mindezek a támogatások nagy haladást jelentenek Társulatunk újjáéledésében. Mégis, előző évi igényünket úgy jelöltük meg, hogy nekünk céljaink érdekében „az elégnél sokkal többet kell most kapnunk!” Ezek az összegek azonban, Földtani Közlönyünk szerény 15 ívének tanúsága szerint, még az „eleget” nem közelítették meg. Ebben az évben reméljük ezt is, a jövőben pedig biztosan várhatjuk annak sokasodását is.

Centennáris terveink ellanyhulása és szüneteltetése nem utolsó sorban anyagi nehézségeinkre vezethető vissza. Az 1949. évben, javuló kilátásokkal, vissza kell térnünk ezekre a terveinkre is és törekednünk kell azok megvalósítására. Ezek között szerepel tudvalevőleg Magyarország földtanának megírása és Magyarország földtani térképének kiadása is. Legfőbb kötelességünk, hogy összesítsük ezen a téren elődeink munkáját, korszerű beállításban, hogy kipótolhassuk a hézagokat és népünk számára hozzáférhetővé tegyük hazánk földtani adottságait, számításba vehessük medencealakulataink természetj lehetőségeit. Ezzel egyszersmind, tudományos alapon, szorosán kapcsolódni kívánunk országunk gazdasági politikájához. A szovjet-tudomány példáján, a termelő erők által fölvetett pillanatnyi szükségletek kielégítése mellett, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a nagy elméleti tudományos kérdéseket sem, amelyeknek vizsgálata főként egyetemeink kutató föladata lehet.

Mindezek megfelelően képzett, kellően iskolázott, népi demokráciánkkal egybeforró tudományos személyzetet igényelnek, amely mellétekintetektől és anyagi gondoktól mentesen szentelheti munkásságát a közösség szolgálatára. Örömmel állapítjuk meg, hogy népi kormányzatunk intézkedéséből elindultunk már ezen az úton is. Az egyetemi reform keretében megvalósítható a nálunk mindmáig nélkülözött rendszeres geológus-képzés. Nagy nehézséget okoz még ebben a megfelelő szaknevelők hiánya. Földadatunkat tehát először is ilyenek nevelésével kell kezdenünk. Áldozatos,

de reményteljes munka ez, amelynek eredménye a máris sokatigéro ifjúság tettekre kész új szellemiségében mutatkozik. Ennek a munkának elbírálása szintén Társulatunk föladata lesz. Újabb kapocs, mely a Magyarhoni Földtani Társulatot minden hazai földtani történés központi szervévé fűzi majd egybe.

Ebben az évben újabb évforduló is köszöntött reánk. 1949 november 4-én Lóczy Lajos születésének századik évfordulója lesz. Kötelességünk, hogy országunk nagynevű geológusának emlékét ünnepi keretekben fölidézzük, annál is inkább, mert keletázsiai kutatásai, a mostani világjelentőségű kínai események és egykori személyes orosz kapcsolatai is időszerűvé teszik ezt a megemlékezést. Olyan tudósunkat ünnepelhetjük Benne, aki Társulatunk egyik nevezetes ülésén, 1919-ben, hitet tett a proletárforradalom és a nemzetközi kommunista eszme mellett.

Nem kívánunk itt most részletes munkatervet szabni Társulatunk működése elé. Figyelmeztetnünk kell azonban arra, hogy tagtársaink túlnyomó részének tudományos munkássága nem tud szabadulni az évszázados német elnyomatásból származó kishitűségtől és főként a német tudományos szemlélet nehézségeitől, bőbeszédűségétől. Le kell szoknunk nyelvi elszigeteltségünkre visszavezetett hiányérzetünkről és arról is, hogy tudományos munkáink eredményeinek közlésében a külföldet tartjuk célnak. Nekünk elsősorban a magyar tudomány fejlesztése és emelése, magyar népi közösségünk kulturális és gazdasági jóléte lehet a célunk. Ennek szolgálatában vagyunk, függetlenül attól, hogy a külföld tudomást vesz-e rólunk, vagy sem. Szükségesnek tartjuk ennek a célnak érdekében, hogy újabb megfigyeléseinket, vizsgálati eredményeinket és azok várható gyakorlati kilátásait Társulatunkban minél gyorsabban, szükség esetén még a vizsgálatok teljes lezárása előtt, minél hamarabb nyilvánosságra hozzuk, egyrészt, hogy tájékoztatást adjunk a szakembereinket foglalkoztató kérdésekről, másrészt, hogy munkáisméltalódéseket elkerüljünk és nem utolsó sorban, hogy megismeréseinket haladéktalanul a közösség szolgálatába állítsuk, mielőbb a tudományos élet vérkeringésébe hozzuk és a jövőt szolgáló oktatásunkban fölhasználhassuk. Parancsoló szükséglet ez, mert évekig tartó vizsgálat sem jogosít a tudományos anyagok vagy kérdések kisajátítására vagy abban való eltemetkezésre.

Tisztelt Közgyűlés! Százéves Társulatunk mai működésének egyedüli biztosítója és alapja csakis szocialista munkaállam felé haladó népi demokráciánk lehet. Irányelvünk a szovjetgeológia hivatkozott előírása, mely a tudományos munkát megbecsüli, nem állítja szembe a gyakorlattal, háttérbe sem szorítja azt. Említettük, hogy földtani vonatkozásban ez különben sem képzelhető. A leninista világszemlélet egységével hiszünk mi is az ember és a tudományos gondolat hatalmában. Meggyőződéssel valljuk, hogy a tudományos problémák megoldhatók, kitűzött föladataink elvégezhetők. Ezt a hitet kérem és várom Társulatunk minden tagjától, főnrtartás nélkül, mert ez népi demokráziánk szocialista útjának példákkal beigazolt hité.

Társulatunk az 1848-as forradalom méhében fogantatott és egy évszázad nyomasztó szellemiségének hatása alatt, igazi hivatása, a tudománynak a népi közösség javát szolgáló céljától elkényszerülten működhetett. Most, új századunk hajnalán, forrongó idők nagyszerű voltát éljük, nagyszabású élmények gyors változásával, amely végeredményben régóta megérlelődött, de erőszakosan visszaszorított, hatalmas fejlődést hozott. Lehet-e a fejlődés kétségbevonhatatlan tényének megállapíthatóságánál

nagyobbszabású élmény számunkra, akik a Föld és a rajta élő szerves világ állandó fejlődésében megmutatkozó változásainak fölismerésére törekedünk. Egy pusztuló világ romjainak reménytelenségéből, dolgozó népünk összetartása és munkássága nemcsak a gyógyulás útjára vitt bennünket, hanem az újjáépülő világ megalapozásával, annak kereteit is megszabta. Kérem és várom, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat minden egyes tagja hittel és teljes odaadással vállalja ezeket a kereteket, a népi demokrácia szocialista irányvonalát. Kérem ezt az Idők szavának helyes fölismerésével, tudományunknak, a földtannak, a Magyarhoni Földtani Társulatnak és föltörekvő ifjúságunk helyes nevelésének érdekében. Kérem azoktól, akik a mult hagyományaiban gyökereznek, vagy akik nem jutottak volna még el a jövő kilátásainak fölismeréséig. Mert A d y-val szólva: az idő rostájában „nem kik mertek tagadni multat, de kik nem magvak a Jövőnek, mindig azok, akik kihullnak”. „Aki kihull, megérdemelte, az ocsut az Idő nem szánja.”

Tisztelt Közgyűlés! Szakszerűségünk és a Közösség érdeke egy és oszthatatlan, egymással ellentétbe nem hozható, semmi másnak alá nem rendelhető. Ebben az elgondolásban, nyugodtan vállalhatjuk földadatainkat. Társulatunk tisztikarának és egész választmányának, az átalakulás szükségéből következőleg, mult év nyarán történt lemondása óta mai napig ezekkel az elgondolásokkal vittük ideiglenesen, Társulatunk ügyeit. Most, megbízásunk visszaadásával, működésünket tagtársaink ítéletére bízuk s annak értelmében kérjük felmentésünket s az új vezetőség megválasztását.

Ezzel a Magyarhoni Földtani Társulat centennáris második rendes közgyűlését megnyitom.